

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 5.

Lördagen den 31 Januari

1874.

Den kungliga propositionen om statsverkets tillstånd och behof.

För att genast från början göra saken så tydlig som möjligt, skola vi i ett par jemförande tabeller uppställa så väl kongl. maj:ts förslag till budget för 1875 som den af 1873 års riksdag för innevarande år beslutade statsregleringen, hvilken senare uppgifves af de små siffrorna i kolumnen till höger.

Statsinkomsterna beräknas af k. m:t på följande sätt:

1. Ordinarie inkomster.

Ränta	kr 4,501,500.	rdr 4,501,500.
tionde	1,618,300.	1,618,300.
jernvägstrafikens	14,000,000.	9,500,000.
telegrafmedel	1,180,000.	1,060,000.
skogsmedel	1,000,000.	700,000.
fyr- och båkmedel	800,000.	800,000.
mantalspengar	575,000.	575,000.
arrendemedel	451,200.	435,000.
bötesmedel, vakans- afgifter, bergverks- tionde och öfriga poster till sam- mans	894,000.	855,200.
	kr 25,020,000.	rdr 20,045,000.

2. Extra ordinarie inkomster.

Tullmedel	kr 19,500,000.	rdr 16,500,000.
postmedel	3,400,000.	2,800,000.
stämpelpappersmedel	1,880,000.	1,350,000.
bränvinstillverk. afg.	12,000,000.	12,000,000.

hvitbetssockers t. a.	60,000.	60,000.
allmänna bevillnin- gen	2,800,000.	2,628,200.
inbetalta lån	-----	153,350.
	kr 39,640,000.	35,491,550.

S:a summarum kr 64,660,000. rdr 55,556,550.

Tillökningen utgör således kr 9,123,450, hvaraf kr 4,975,000 falla på de ordinarie och 4,148,450 på de extra ordinarie inkomsterna eller bevillingarna.

Vi skola för det närvarande icke tillåta oss någon anmärkning vid beräkningen af inkomsterna; den enda post på hvilken någon nedsättning kunde ifrågakomma vore väl tullmedlen, hvilka äro beräknade efter ett medium af fyra i alla afseenden sällsynt lyckliga år, ett undantagsförhållande på hvars fortfarande för framtiden man icke kan med visshet bygga. Först sedan värskeppningen börjat, kan man med något sken af sannolikhet företaga sig att kontrollera denna beräkning. Inkomsterna af statens egendom och industrier, arrenden, skogar, jernvägar, poster och telegrafer, äro säkert icke för högt upptagna, och hvad allmänna bevillingen angår, så kommer förhöjningen endast deraf att summan upptages till sitt bruttobelopp och kostnaderna för uttaxering och uppbörd föreslås att betäckas med ett förslagsanslag af 100,000 kronor på Sjunde hufvudtiteln, ett sätt att gå till väga

som redan blifvit antaget i afseende på andra inkomstitlar.

Vi meddela nu statsutgifterna, sådana de blifvit af kongl. maj:t föreslagna för 1875, åtföljda af motsvarande poster i den löpande statsregleringen.

1. *Ordinarie utgifter.*

Första Hufvudtiteln	kr 1,269,750.	rdr 1,266,000.
andra	3,360,900.	2,637,500.
tredje	609,365.	603,680.
fjerde	11,785,000.	10,819,000.
femte	4,462,100.	4,280,600.
sjette	12,017,100.	8,982,400.
sjunde	10,548,700.	8,947,200.
åttonde	6,954,000.	5,942,400.
nionde	1,575,085.	1,530,120.
	kr 52,582,000.	rdr 45,008,900.

2. *Extra ordinarie utgifter.*

Andra hufvudtiteln	kr 569,024: 70.	rdr 270,000.
fjerde	4,615,000.	4,322,300.
femte	2,425,330.	1,564,700.
sjette	7,787,401: 99.	8,209,200.
sjunde	191,860.	48,600.
åttonde	1,974,189.	489,350.
nionde	488,500.	473,500.
	kr 18,051,305: 69.	rdr 15,377,650.

S:a summarum kr 70,633,305: 69. rdr 60,386,550.

Till utgående derutöfver, *under innevarande år*, har kongl. maj:t föreslagit å

Andra hufvudtiteln	rdr 244,777: 20.
fjerde	825,700. —
femte	234,486. —
sjette	7,694,054. —
sjunde	732,540. —
åttonde	1,368,788. —
nionde	2,129: 35.
statskontorets förskotter	28,951: 82.

Summa rdr 11,131,426: 37.

Sammanlägges nu denna sista summa med budgetförslaget för 1875 kr 70,633,305: 69.

så blir beloppet af de statsbehof för hvilka det åligger denna riksdag att bereda utvägar icke mindre än

rdr eller kronor 81,764,732: 06.

Det är icke första gången som tillägg i den löpande statsregleringen blifvit begärda och beviljade — senast 1872 åskades omkring rdr 1,200,000 — men första gången de blifvit fordrade till ett så anseeligt belopp att de i och för sig kunna betraktas såsom

en själfständig statsreglering. Det är, såsom vi förra gången sågo, jernvägarne som skola uppsluka mer än hälften af dessa nya 11 millioner eller, för att gifva den exakta siffran, rdr 7,250,000; beräkningarna för årets byggnadsutgifter uppgjordes i slutet af 1872, således för föga mer än 12 månader sedan, då redan prisen på både arbete och materialier hade stigit anseeligt mot förut, men att skillnaden blef så enorm, kunde icke vara annat än förvånande. På alla hufvudtitlarne utom den första bidraga naturligtvis de föreslagna lönetilläggen att stegra behofven för det löpande året, och hela tillägget på den sjunde af nära $\frac{3}{4}$ millioner är nästan ingen ting annat; men på den åttonde förekommer en post af icke mindre än 400,000 rdr för »hospitalsväsendets ordnande», och en annan af rdr 95,000, »för allmänna hospitalsfondens förstärkande», hvilka behof dock icke äro oförutsedda. För lidet års riksdag, till hvilken ett förslag af Serafimerordensgillet angående anläggning af nya eller utvidgning af redan befintliga hospital för sinnessjuka hade blifvit afgifvet, förklarade att behofvet af kraftiga och skyndsamma åtgärder i detta afseende var fullständigt ådagalagt, och att derföre, om något bland de af ordensgillet antydda byggnadsförslagen blifvit af k. m:t pröfvadt, »riksdagen ej skulle tvekat att bevilja de för byggnadsarbetena erforderliga medlen, men att, *då denna angelägenhet dittills icke tagits under nådigt öfvervägande*, riksdagen funnit sig föranlåten endast till den anhållan, det k. m:t täcktes låta uppgöra fullständig plan för ett tillfredsställande ordnande af hospitalsvården i riket samt till nästa riksdag göra den framställning i ämnet hvartill omständigheterna kunde föranleda. Ordensgillet plan är storartad: den lyder på ett nytt hospital vid Lund för 260 patienter, beräknadt att kosta öfver halfannan million, ett i Örebro eller Vermlands län med 200 sjukplatser, beräknadt att kosta en million, samt för öfrigt andra nybyggnader och utvidgningar för till sammans nära 4 millioner, beräknade att kunna rymma 946 sjuka. Gillet föreslår att för hospitalet i Lund, som befunnits mest angeläget, skulle utgå för 1874 en rund summa af rdr 400,000 och för 1875 rdr 1,000,000, hvarefter hospitalsöfverstyrelsen skulle hvarje år inkomma till regeringen med förslag på de arbeten som borde inom följande året utföras; den senare siffran har i k. m:ts framställning blifvit nedsatt till

hälften. Förslaget om hospitalsfondens förstärkande är äfven affattadt i öfverensstämmelse med Serafimerordens-gillet hemställen och har sin grund i de stegrade lifsmedels-prisen; utom de rdr 95,000 som afses att utgå under det löpande året föreslås rdr 200,000 att falla på nästa års statsreglering. För öfrigt förekommer bland de på den löpande statsregleringen begärda anslagen, utom på Sjette hufvudtiteln en post af rdr 845,000 till uppförande af bostäder vid statens jernvägar åt banvakter och stationsbetjening, rätt ingen ting annat än löneförhöjningar och dyrtidstillägg. Då emellertid denna sak utan all fråga blir en af riksdagens allra viktigaste öfverläggningsämnen, skola vi här tills vidare lemna den å sido och göra den till föremål för en särskild artikel.

Vi återvända nu till den för 1875 föreslagna statsregleringen, och vi finna då att under *Första hufvudtiteln* en liten förhöjning blifvit begärd i anslaget till Ulriksdals lustslott af kr 3,750. Vi hafva oss bekant att detta förslag väckt någon uppmärksamhet, och att personer som ifrigt önska att ingen nedsättning måtte ifrågasättas i konungens hofhållningssumma helst sett att framställningen derom uteblifvit. Vi kunna icke dela denna uppfattning; det anslag som här är i fråga har alldeles ingen ting med civillistan att göra, ty Ulriksdal är nu mera endast till namnet ett lustslott, och kostnaderna för detta kronogods borde egentligen jemte utgifterna för all annan statsegendom föras under sjunde hufvudtiteln. Af det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet erfar man, att det anslag af rdr 8,250 som utgår till Ulriksdals kungsgård varit i det närmaste oförändradt under de sista 50 åren, ehuru sedan den tiden alla pris både på byggnadsmaterialier och arbete blifvit betydligt stegrade, men att stäthållarembetet kunde slå sig ut med denna obetydliga summa, derfore att den samtidigt i slottet inrymda invalidinrättningen af sin egen fond lemnade bidrag till de angelägnaste underhållskostnaderna ända till år 1857, då invalidinrättningen upphörde och konung Carl XV började sina storartade byggnads- och forsköningsarbeten, hvilka han ensam bekostade, med undantag endast af rdr 25,000, hvilka 1860 för en gång lemnades af statsmedel. Huru stora summor konungen nedlagt på detta lustslott under de 15 eller 16 år som det var hans älsklingsbostad, är oss naturligtvis obekant, men säkert måste de

vara högst betydande. Riksdagen bör derfore icke finna det tungt att med några få tusental bidraga till underhållet af den statsegendom hvars värde den framlidne konungen på ett så storartadt sätt förökad, i synnerhet som Ulriksdals kungsgård under de sista åren blifvit betungadt, dels från 1863 med utdebitering af kommunalskylder, hvilka förut icke funnos, dels under tiden blifvit satt i mantal, hvarigenom egendomens väghållningsskyldighet blifvit rätt betydligt förökad. Att oakadt stegringen i pris på lifsmedel och aflöningar ingen förhöjning blifvit begärd i konungens hofhållningssumma är välbetänkt, och vi tvifla icke att detta förhållande skall af riksdagen uppskattas till dess rätta värde. Det skall nu, såsom vi tro, fordras ett större mått af sjelfförtroende att framkomma med de gamla förslagen om nedprutningar på civillistan, och sedan under förra året en lycklig slump räddade den grundsats på hvilken yrkandena om nedsättning på denna hufvudtitel voro bygda, nemligen den, att hofhållningssumman bör bibehållas oförändrad för en konungs hela regeringstid, så hoppas vi att denna fråga nu må vara bragt till hvila för många år, eller, om den skulle tanklöst upptagas, möta så liten uppmuntran att den icke vidare förnyas.

Under *Andra hufvudtiteln* begäres på extra stat kr 400,000 till fortsättande af byggnadsarbetena vid Långholmens och Malmö straff- och arbetsfångelser, samt till påbörjande af en ny kronofångelsebyggnad i Ystad; likaledes begäres för fortsättning af lagbyråns arbeten samma belopp som förut, eller kr 20,000. Det är med en viss nyfikenhet man uppslår statsrådsprotokollet rörande denna sistnämnda utgiftspost, då man erinrar sig det förtroendevotum af 4 rösters öfvervigt med hvilket anslaget åt lagbyrån för denna gång beviljades och den skarpa kritik som både i tal och skrift kom lagbyråns utförda arbeten till del. H. ex. hr justitiestatsministern framlägger nu inför k. m:t lagbyråns meritförteckning under de två år den varit i verksamhet: den har, »utom andra mindre omfattande ärenden, afgifvit hufvudsakliga förslag angående förändradt arbetssätt för underdomstolarne på landet samt angående lagfart och inteckning, så att af de större frågor hvilka förut varit af komitéen behandlade för närvarande egentligen återstå endast den nu hos byrån under handläggning varande angående utmätningssväsendet samt ytterligare den rörande vatten-

rätten.» H. ex. anser derföre att med ingången af det år för hvilket statsregleringen nu skall uppgöras »tiden närmar sig då, sedan omförmälta frågor, så långt omständigheterna för tillfället medgifva, blifvit förda till slut, större *afdelningar af civillagen eller rättgångsordningen böra göras till föremål för lagstiftningsarbetet*», hvarefter uppdraget enligt 1871 års riksdags uppfattning af saken borde öfverflyttas på en större och mera själfständig lagkomité eller lagberedning. För sin del ger h. ex., vid valet mellan en sådan institution och den nu varande lagbyrån, företrädet åt den senare, i anseende till de utmärkta förarbeten vi redan ega i den förra lagkomiténs och lagberedningens förslag. Den invändningen att en lagbyrå står under ett visst inflytande af departementschefen, och följaktligen arbetar osjälfständigt, bemöter han dermed, att hvarje chef för justitiedepartementet lär finna förmonligast, ej blott att undvika onödiga personombyten, utan också att, såsom hittills skett, »låta ledamöterna deri, så långt utan olägenhet kan ske, själfständigt framlägga sina åsikter och först när sådant skett, samt tiden inträder för regeringen att om händer taga förslaget för att deråt bereda gällande kraft, låta det i erforderliga delar jemkas». Detta har onekligen en fördel, nemligen att då lag- eller författningsförslag från lagbyrån inkomma till konseljen i det bristfälliga skick att de måste återsändas för omarbetning, hvarpå exempel icke saknas, en sådan baklexa då kan gifvas, utan att det väcker någon uppmärksamhet. Emellertid vill h. ex., för den händelse att riksdagen, utan afseende på de större kostnader en lagkomité eller lagberedning skulle medföra, visade sig böjd att föredraga en sådan institution, angifva dessa kostnaders ungefärliga belopp. Då antalet af de arbetande ledamöterna deri borde blifva fem utom sekreteraren, samt dertill komme utgifterna för lokal, betjening, böcker och skrifmaterialier, hvilka för närvarande utgå från departementets staf, så skulle det nu utgående anslaget behöfva minst fördublas, d. v. s. höjas till rdr 40,000. Säkert skall mången tycka att detta vore särdeles godt pris, förutsatt likväl att arbetet blefve af annan beskaffenhet än det som nu presteras.

Den lilla tillökning af kr 5,685 som är föreslagen på *Tredje hufvudtiteln* lär icke behöfva gifva anledning till några misshälligheter inom kamrarne. De höga lefnadskost-

naderna äro intet patent för Sverige, och de hafva gjort sig gällande i de stora hufvudstäderna på det europeiska fastlandet, särdeles Berlin och Wien, i en sådan proportion att de flesta andra regeringar funnit sig föranlåtna att betydligt öka sina der varande diplomatiska embetsmäns löner. I allmänhet äro de nu utgående diplomatiska aflöningarna de samma som för 40 år sedan, ehuru lefnadskostnaderna i de flesta främmande länder sedan dess blifvit mer än fördubblade. De högst aflönade utländska sändebuden äro för närvarande de i London och Paris, och vid deras afgång torde någon nedsättning kunna vinnas, hvilken dock behöfves till löneförhöjningar på andra håll. Sedan 1860 hafva anslagen på denna hufvudtitel minskats med rdr 60,400, utan att den af riksdagen beslutade sönderdelningen i en normalstat och ett »tillfälligt anslag till öfvergående utgifter» dertill medverkat; vi föreställa oss att denna rubricering nu också kunde utan olägenhet försvinna. H. ex. hr utrikesstatsministern har för sin egen del afböjt, eller åtminstone icke ifrågasatt, något lönetillägg, utan endast uttalat den förutsättning att de särskilda förhållanden som i detta afseende varit för honom bestämda icke skola vid en blifvande slutlig löne-reglering komma att förringa platsens då varande innehafvares anspråk på löneförbättring i öfverensstämmelse med de grunder som dervid kunna blifva fastställda.

Om vi derefter öfvergå till *Fjerde hufvudtiteln* så kunna vi tills vidare derom fatta oss i största korthet, emedan det allra mesta som här förekommer angår löneförhöjningar; vi anmärka endast i förbigående, att ehuru den nya staten för generalstaben så nyligen som den 10 januari 1873 af chefen för landförsvarsdepartementet första gången framlades inför k. m:t, så erfordras redan för 1874 en förhöjning i denna stat af rdr 32,280, innan någon af de nya lönerna ännu blifvit utbetalt. Rättvisan fordrar dock det erkännandet att krigsministern den gången endast på grund af då bestående aflöningsförhållanden ansåg sig böra upptaga generalstabens löner till så lågt belopp, men att de i sammanhang med en blifvande löne-reglering för armén — hvilken i parentes ännu allt jemt låter vänta på sig — borde undergå en derefter lämpad förhöjning. Mathållningen för manskapet vid garnisonsregementena, som under de senare åren alltid befunnits otillräcklig, erfordrar nu på en gång ett anslag af rdr 478,000. Bland de ex-

tra anslagen som icke röra dyrtidstillägg nämna vi här artilleribehoven med kr 1,837,100, hvaraf anslaget till infanterigevär är beräknadt till kr 1,084,000, samt för befästningarna vid Carlskrona kr 650,000 och fortsättningen af Carlsborgs fästningsbyggnad kr 325,000, lika så till fortsättning af kasernbyggnaden för Svea artilleri att utgå under 1875 kr 350,000. Till skarpskytteväsendets befrämjande och officerares anställning i utländsk tjänst äro de vanliga beloppen, kr 100,000 och kr 9,000, äskade. Man finner således att i denna del af statsförvaltningen allt går sin gamla säkra gång, och att inga öfverraskande nyheter deri förekomma.

Ännu mindre märkvärdighet erbjuder *Femte hufvudtiteln*, så framt man icke vill såsom en märkvärdighet anse det orubbadt provisoriska skick uti hvilket vårt sjöförsvär städse befinner sig. Vi vilja ej upprepa någon af de bittra anklagelser åt hvilka påtagligen sakkunnige män tid efter annan gifvit uttryck i en af våra dagliga tidningar; så mycket kan emellertid begripas äfven af den oinvidge, att det saknas en genomtänkt plan och ett klart begrepp om hvad man egentligen har att vänta af vårt sjövapen. Riksdagen befaller, dela dig, och flottan delar sig i två; riksdagen befaller, förena dig, och de båda hälfterna sammansmälta så godt det rimligen kan ske, uti en enda liten klump igen, utan att man derföre blir mycket slugare på hvad dermed vinnes. Till en ny organisation har emellertid det sista beslutet gifvit anledning, nemligen till skapandet af en befattning under titel af »chef för flottans militärpersonal», som skall hafva sin station i Stockholm, ega till sitt biträde stabschef, adjutant och eget kansli, utgöra en mellanhand mellan sjövapnet och departementschefen, samt sända i afseende på flottan intaga samma ställning och utöfva samma funktion som fordom »generaladjutanten för armén». Vid den kungliga propositionens remiss anmärktes i Första kammaren af en talare, att den nya apparaten är allt för stor för en så liten personal, ehuru han icke förnekade den fördel inrättningen skulle medföra, att chefen för sjöförsvarsdepartementet hädanefter kunde mera odeladt egna sig åt de stora politiska angelägenheterna och icke vidare behöfde vara någon sjöman. Samma talare gaf äfven ett skarpt uttryck åt den allmänna förbittring som råder i landet öfver oskickligheten hos kronolotsarne

vid vissa stationer, i det han yttrade att sjöförsäkringsbolagen väl snart komme att fordra en tilläggspremie för sådana fartyg som begagna svenska kronolotsar. De extra anslag som begäras till materielen äro anspråkslösa; kulsprutor skola införas på monitorer och öfriga fartyg, en ny minbåt beställas i England, hvilken man hoppas skall motsvara ändamålet, och ett extra anslag begäres af en million till byggande af krigsfartyg »af hufvudsakligen samma slag som de under senare åren bygda», d. v. s. dels pansarbåtar, dels obepansrade kanonbåtar. Departementschefen yttrar att om de senast anskaffade fartygen, vid hvilkas konstruktion flere ganska väsentliga förbättringar blifvit vidtagna, ändå skulle lemna åtskilliga önskningsar ouppfyllda, så är orsaken dertill förnämligast att söka uti omöjligheten att uti ett fartyg, och i synnerhet ett fartyg af måttlig kostnad, förena alla de egenskaper man skulle önska hos ett nutidens stridsskepp». Den största bristen för närvarande anser emellertid hr sjöministern ligga i det allt för ringa antalet af både pansrade och obepansrade fartyg. Monne likväl icke den första bristen ligger i saknaden af ett fullt tydligt begrepp om hvad som skall af dessa fartyg, och af hela vapnet öfver hufvud, fordras? Intet embetsverk, vore det ännu aldrig så routineradt, kan bestämma den rol som flottan har att taga i landets försvar, eller afgöra hurudana fartyg för ändamålet böra byggas; dertill fordras mångsidiga studier, i första rummet taktiska, af det slag som endast kunna tillfredsställande bedrifvas af en tidsenligt inrättad stab för vår flotta. Då vi för ett par månader sedan anmälde kommandörkapten Lindmarks skrift om sjövapnets betydelse, fäste vi särskildt uppmärksamhet på den efter vår föreställning högst fruktbara tanke han i detta afseende uttalat; det gläder oss att han sedan dess inom representationen intagit en plats, från hvilken han kan vidare utveckla och försvara den samma.

Det enda egentligen nya som i denna proposition förekommer finnes under *Sjette hufvudtiteln* uti departementschefens framställning angående reorganisationen af konungens kansli. Då departementalstyrelsen för något mer än 30 år sedan inrättades, fäste man vid ordnandet af kansliexpeditionen mera vikt vid protokollsföring och expedition af de fattade besluten än vid sådana egenskaper hos personalen, att departementschefen skulle

kunna hos dem påräkna något biträde vid ärendernas beredning. Det låter nästan otroligt, när man hör att »halfva antalet af de vid expeditionerna anställda ordinarie tjänstemän, och dess utom samtliga extraordinarie kanslisterna, voro hufvudsakligen afsedde för biträde vid kollationering och renskrifning: af det återstående antalet skulle hälften eller derutöver hufvudsakligen sysselsättas med protokollföring. Icke ens af expeditionsskreterarne väntades något biträde vid uppsättningen af betänkanden, ehuru några af dem i hvarje expedition hade skyldighet att uppsätta de för föredragningen erforderliga berättelserna, utan allt det egentliga arbetet med handläggningen var kastadt på expeditionschefen.

Det var konstitutionsutskottet vid 1872 års riksdag som, så vidt vi känna, första gången offentligt uttalade nödvändigheten att omorganisera hela konungens kansli under formen af byråer, hvilken inrättning redan förut blifvit i vissa delar vidtagen. Under hand hade man äfven försökt att åt de underordnade tjänstemännen uppdraga göromål utöver de blott mekaniska, och dessa försök voro uppmuntrande. Då hr civilministerns framställning i statsrådet redan varit i den officiella tidningen införd och derifrån upptagen i åtskilliga andra blad, samt i sina allmänna grunder sammanfattad äfven i denna tidskrift, är det obehöfligt att här lemna någon ytterligare redogörelse för den nya organisationsplanen; vi erinra endast att utrikesdepartementets expedition, eller det så kallade kabinetet, icke ansetts medgifva umbärandet af fasta tjänstemän äfven för renskrifning och kopiering. En verklig *reform* af embetsverken, sådan den af 1868 års riksdag begärdes, har således blifvit börjad der den rätteligen borde begynna, och vi föreställa oss att förslaget har så mycket större utsigter till framgång, som de föreslagna fasta löner tyckas vara väl afpassade efter de nu gällande lefnadskostnaderna.

Om *Sjunde hufvudtiteln* hafva vi mycket litet att tillägga till hvad vi ofvan anmärkt, att de anslag som här blifvit äskade att utgå under innevarande år väsentligen utgöras af dyrtidstillägg, endast med undantag af en post å rdr 60,000 till inrättande af ett nytt verk för guldutmyntning, en anläggning som väl borde hafva kommit i sammanhang med beslutet om antagandet af guldmynstfot, men som, i den stora brådskan i slutet af förra riksdagen att få konventionen med Danmark på

papperet, råkade att alldeles falla i förgätenhet. Några förslag till förändringar i skatteväsendet hafva icke blifvit framställda. I afseende på bergverksktionen yttrar departementschefen, att för dess omedelbara och allmänna afskaffande tala »dess erkända obillighet och hämmande inverkan på utvecklingen af landets industri, samt *det fullständigt utredda skick* hvari frågan om sättet och vilkoren för berörda tiondes afskaffande befinner sig; *emot* aflåtandet af en framställning i sådan syftning talar åter riksdagens, d. v. s. Andra kammarens, bleka afslag på en likartad proposition så nyligen som vid 1872 års riksdag. Frågan är endast, huru vida icke en regering, som är så fast öfvertygad om rättvisan och den praktiska riktigheten af ett en gång framställt förslag, borde riskera att förnya det så länge, till dess att en stigande upplysning hos den motspänstiga delen af representationen betryggade dess slutliga antagande. I afseende på bergverksktionens afskaffande är för öfrigt att märka, att den kungliga propositionen af 1872 afslogs af landtmannapartiet endast i förgelosen öfver att intet beslut vid den riksdagen blifvit fattadt rörande grundröntorna, men alldeles icke därför att det hade något emot sjelfva saken. Det borde därför hafva varit en naturlig följd af förra riksdagens skrifvelse angående grundröntorna, att riksdagen nu bifölle bergverksktionens afskaffande på en gång och i hela dess omfång, ty talet om dess successiva afskrifning, såsom det 1872 hördes inom en del af Andra kammaren, kunna vi med bästa vilja icke fatta annorlunda än såsom en förvändning. Om afskaffande af lastpenningarne eller andra skattenedsättningar har den kungliga propositionen denna gång ingen ting att förmåla.

En fråga af allmänt intresse beröres i samma statsrådsprotokoll, vid hvilken vi här ett ögonblick vilja uppehålla oss. Förra årets riksdag hade ifrågasatt kronoparkernas arrondering i mellersta och södra riket, antingen genom inköp af kringliggande skogsmark eller försäljning af mycket små kronoskogar. Det senare afstyrktes af skogsstyrelsen, men inköpen af mark tillstyrktes. Departementschefen erinrar med allt fog, att så länge boställsskogarnes skötsel lemnar så mycket öfrigt att önska, är det icke så brådt om med utvidningen, helst de pris som begäras af enskilda skogsmarksegare äro temligen öfverdrifna, och han tillstyrker ett begränsadt belopp af kr.

258,287 till inköp af skogsmark. Deremot vill han, för den händelse det skulle åläggas enskilda skogsegare att efter afverkning draga försorg om återväxten — »hvilken fråga jag mycket snart torde blifva i tillfälle att för ed. k. m:t föredraga» — att staten skall genom upplysande skrifers spridning o. s. v. underlätta de för ändamålet erforderliga åtgärderna.

Bland de anslag som blifvit fordrade under *Åttonde hufvudtiteln* möter oss i första rummet en post på kr 592,895, som står i sammanhang med den vid förra riksdagen beslutade reformen af elementarläroverken; dernäst en annan på kr 55,700 till inrättande af en pedagogisk undervisningsanstalt för elementarlärare, hvarom förra riksdagen begärde nådig proposition. Förslag till det nya seminariet har blifvit upprättadt af särskilda kommitterade, och staten skall när läroverket blir fullständigt uppgå till kr 64,000. Sedan regeringspropositionen till sista riksdagen om upprättande för statens räkning af elementarskolor för flickor blifvit afslagen, och riksdagen i stället uttalat sig för understöd af statsmedel åt sådana läroverk som utan statens direkta tillskyndelse kunde uppstå, har k. m:t nu begärt kr 50,000 för ändamålet. De på extra stat under denna hufvudtitel äskade anslagen äro denna gång särdeles betydliga: nära $\frac{1}{2}$ million för hospitalsväsendet att utgå redan under detta år, såsom vi i det föregående haft tillfälle att se, och derutöver på nästa statsreglering för samma ändamål kr 700,000, allt på Serafimerordensgillet framställning, hvilken, såsom så mycket annat, fått alldeles osmält passera genom eklestastikdepartementet. Vidare till uppförande af nya byggnader för Veterinärinstitutet i Stockholm kr 597,770, till inköp för Vetenskapsakademien af en ny fastighet kr 250,000, för fortsättning af byggnaderna åt Kungl. biblioteket och Musikaliska akademien till sammans kr 403,600, till amorteringslån för inköp af hus åt lärarinneseminariet äskas kr 59,000. Direktionen för denna läroanstalt hade med kungligt tillstånd uppgjort aftal med enskild person om uppförande af den byggnad som för närvarande begagnas af seminariet och den dermed förenade normalskolan; i aftalet förbehölls styrelsen rättighet att, så länge den såsom hyresman innehade fastigheten, få när som helst inköpa den samma för en till dess maximum bestämd köpeskilling. Egendomen är besvärad af två onppsägbara in-tecknings-

lån af till sammans rdr 59,000, eller jemt hälften af den öfverenskomna köpesumman, och då läroverket har medel att sjelft åstadkomma ränta och amortering å köpesumman, skulle staten för denna affär endast uppträda såsom förlagsgifvare. I den kungliga propositionen sakna vi, liksom förledet är, någon framställning om medel för utvidgning och uppvärmning af Upsala universitets biblioteksbyggnad. Vid 1872 års riksdag väcktes af enskild motionär fråga om ett anslag för detta ändamål, hvars oafvisliga behof lifigt erkändes, så väl af universitetsöfverstyrelsen som af statsutskottet och departementschefen. Men en underdånig skrifvelse i ämnet lyckades den senare afböja med den förklaring, att han trodde sig med full visshet veta att k. m:t hade för afsigt att redan till den närmast följande riksdagen 1873 aflåta nådig proposition i ämnet. Den nu varande departementschefen, som vid flere tillfällen varit angelägen att upplysa kamrarna om k. m:ts nådiga afsigter för framtiden, synes således lägga större vikt på sjelfva förutsägelseerna än på deras fullbordan.

Nionde hufvudtiteln erfordrar här intet särskildt yttrande, då den stora frågan om de civila embetsmännens pensionering tills vidare synes vara lagd å sido. Finansplanen i dess helhet kunna vi likaledes gå så mycket hastigare förbi, som riksdagen, allt sedan den nu varande konseljens anträde till befattningen, är van att uppgöra den saken på egen hand, utan allt beroende af den kungliga propositionen, och vid detta tillfälle sannolikt mindre än någonsin kommer att gå ifrån denna goda vana. På den nu varande finansministerns förhållande till riksdagen kan tillämpas den gamla fransyska regeringsmaximen, *le roi regne mais ne gouverne pas*: finansministern regerar, men det är riksdagen som styrer. Propositionens uppställning lemnar någon oklarhet i fråga om beloppet af de medel som k. m:t beräknat behöfva upplånas; riksgäldsfullmäktiges ordförande gjorde vid remissen i Första kammaren en utredning, enligt hvilken den upplåning som under innevarande och nästa år skulle erfordras för att fylla statsbristen, efter de i den kungliga propositionen beräknade anslagen, skulle uppgå till icke mindre än rdr 29,100,000, hvaraf 4 millioner eller deromkring endast för att fylla löpande utgifter, och han anmärkte, att en så betydlig upplåning skulle, all den stund det nu mera icke kan komma i fråga att

utsläppa flere 5 proc. obligationer, göra det nödvändigt att upplägga ett nytt 4 proc. lån, efter som endast omkring 19 millioner icke emitterade obligationer återstå å det sista, 1872 beslutade 4 proc. lånet. Denna i sig sjelf

allvarsamma fråga behöfver dock icke synnerligen oroa oss, ty statsbristsumman torde visa sig väsentligen amoralunda, när den kungliga propositionen en gång kommer ur statsutskottets och kamrarnes händer.

Aschanti-folket.

II.

Vi hafva i ett föregående nummer berättat, huru aschantierna i förra seklet under sin tappre konung Osai Tutu eröfrade flere af de omgifvande länderna, och huru af honom grundlades ett slags krigisk aristokrati, som ännu har bestånd; det är fyra familjer, hvilkas förnämsta företrädesrätt består deri att de icke kunna dömmas till döden, och de högsta statsembetena äro inom dessa klasser ärftliga. Den eröfrande stammen trängde allt längre fram emot hafvet och underlade sig efter hand de flesta af de små samhällen som stodo under européernas beskydd. I början af detta århundrade voro de herrar öfver hela kusten och hade till och med underlagt sig ett af de holländska faktorierna. Vi hafva äfvenledes i korthet redogjort för deras krig med engelsmännen på 1820-talet, som definitift slutade genom fördraget af 1831, genom hvilket konungen af Aschanti erkände den af England beskyddade Fantistammens oberoende. I början af april 1872 utrymdes fästningen Elmina af den holländska guvernören och öfvertogs af den nya engelska guvernören mr Pope Hennessey; inom utgången af samma månad öfverlemnades de öfriga holländska militärposterna åt engelsmännen. Den britiska guvernören hade i sin regerings namn förklarat att ingen ting skulle förändras i koloniens förvaltning, och till och med lofvat infödingarne tillträde till offentliga embeten. Inman året var slut hade emellertid misshälligheter utbrutit mellan honom och konungen. Den senare var van att årligen mottaga en skänk och fick dess utom en bestämd summa i betalning för hvarje soldat som han stälde till de holländska koloniernas förfogande. Den engelska guvernören lemnade detta bruk utan afseende, hvilket förtröt den inhemska monarken, och några andra anledningar kommo dertill, som ytterligare störde det goda förhållandet. Bland annat hade några evangeliska missionärer, hvilka må hända gått allt för långt i sitt

andliga nit, blifvit fångslade och höllos förvarade i Kumassi. När den engelska guvernören underrättade konungen om öfverlättelsen af kolonien, uppfordrade han den senare att sätta missionärerna i frihet, men denne fördrade en lösepenning af 6000 p. st., hvilken han väl efter åtskilliga underhandlingar nedsatte till 1000 pund, dock endast för att vinna tid och kunna bereda sig på att öfverfalla engelsmännen. Under tiden hade den första guvernören afgått från sin befattning och efterträddes af öfverste Harley, som genom sitt sträfva väsende stötte befolkningen i Elmina ifrån sig och derigenom ökade jäsningen. I början af förra året gjorde aschantierna med 12,000 man ett infall på de förbundna stammarnes område och härjade de byar som försökte att göra motstånd; två månader derefter hade hopen, ökad af öfverlöpare, närmat sig Elminas murar och hotade att belägra staden, under det att öppet uppror utbrast på ett par andra stationer. I juni revolterade besättningen i Elmina, och alla uppmaningar att återvända till ordningen hade ingen annan följd än att de upproriske smögo sig bort och förenade sig med de belägrande. Engelsmännen erbjödo då en fristad i fästningen åt den del af befolkningen som förblifvit dem trogen och satte eld på staden. Den lilla garnisonen befann sig i en kritisk belägenhet.

Under tiden hade resningen utbredt sig till nästan hela kuststräckan. För att gifva våra läsare ett begrepp om krigförings-sättet i dessa nejder låna vi ur en uppsats i *Revue des deux Mondes* följande skildring af händelserna under höstmånaderna. Den är icke lysande men så mycket mera karakteristisk, och man kan lätt föreställa sig det intryck som det stolta engelska folket måste erfara, när det fick kunskap om sådana ömkligheter och förödmjukelser, hvilka deras dyrbara flottor icke kunna afvända.

Den 14:de augusti hade en flottilj under

ordres af kommandören Commerell, hvars flagga blåste på fregatten Rattlesnake, företagit lodningar vid utloppet af Prahfloden, som kastar sig i hafvet nordost om staden Chama. Man ville försöka att längre fram med lätta fartyg göra en diversion uppför floden, för att maskera ett allvarsammare anfall mot en annan punkt. Innan man vågade sig uppför floden, ansåg man nödvändigt att besätta den lilla skansen vid Chama med 10 man af den inhemska milisen. Pejlingsarbetena begynte, men knapt var den lilla flottiljen ur sigte, förr än invånarne i Chama, understödde af aschantierna, anföllu den kvarlemnade garnisonen, af hvilken fyra män blefvo dödade, men de sex öfriga lyckades undkomma. Under tiden hade en af infödingarnes chefer infunnit sig hos den engelska befälhafvaren och varnat honom för att aflägsna sig från den venstra stranden, emedan, såsom han sade, aschantierna voro lägrade på den högra. Hans råd följdes, men icke förr hade båtarna vändt omkring en udde, der floden gör en stark krökning, än en stark afdelning fiender, som voro gömda i busksnåren på flodstranden, öppnade en mördande eld mot flottiljen. Vid första förbindning som skedde märkte man att rebelerna i stället för kulor begagnade smästenar och sönderhugget bly. Befälhafvaren, två kaptener och flere matrosar sårades. Under den villervalla som förorsakades af det häftiga angreppet kantrade en af båtarna, men besättningen blef räddad, utom en matros, som drunknade. Genast kastade sig några af negrerna i vattnet för att bemäktiga sig den olycklige; de släpade honom till stranden, afskuro hans hufvud och upphörde icke att inför de uppröda engelsmännens ögon vifta med det olyckliga krigsbytet, så länge som de voro i sigte. Flottiljen drog sig till baka, och skeppet, som ännu låg kvar i flodmynningen, bombarderade staden Chama och stack den i brand. Fyra dagar derefter, den 18 augusti, blefvo två andra fartyg, Argus och Barracouta, skickade från Cape Coast Castle till Tacorady, för att bombardera staden och de omgifvande byarne. Sedan denna operation hlifvit utförd förenade sig löjtnant Young på Argus med kapten Freemantle på Barracouta om en väpnad laudstigning i trots af befälhafvarens uttryckliga förbud. Sedan de genom en väl underhållen eld skingrat infödingarnes kanoter, gick löjtnant Young i land i spetsen för en skara matro-

ser, men knapt hade den lilla troppen kommit i land, förr än den blef öfverfallen af en mängd aschantier, hvilka lågo gömda i busksnåren. Löjtnanten och 11 matrosar sårades, och det var med mycken möda som de lyckades återvända till fartygen.

Dessa båda misslyckade företag bragte aschantiernas öfvermod till sin höjd, och engelsmännen förlorade på hela Guinea-kusten en stor del af sitt anseende. 30,000 negrer föresatte sig att intaga staden Cape Coast, men då de hörde att deras fiender voro rustade till ett kraftigt motstånd, afstodo de från sitt företag. Den aschantiska befälhafvaren, som vid upprorets början hade misslyckats i försöket att bemäktiga sig Elmina, blef af konungen återkallad till Kumassi, för att enligt bruket straffas till lifvet. Vid det tillämnade angreppet på Cape-Coast-staden kastade sig 20,000 infödingar, under förevändning att de voro engelsmännens vänner, in i den olyckliga staden, der febrar och andra sjukdomar snart utbröto och lifsmedel började att fattas, då lyckligtvis ett häftigt regnväder gjorde det omöjligt för de belägrande att längre fortsätta sina arbeten.

Ryktet om alla dessa motgångar frambragte i England ett lifligt missnöje, och i början af september afsändes en ordentlig expedition, under befäl af sir Garnet Wolseley, utrustad med alla hjälpmedel för ett tåg mot hufvudstaden Kumassi, hvilket enligt de nyaste underrättelserna synes hafva blifvit satt i verket. Engelsmännen litade i början nog mycket på sina allierade, de förut omtalade Houssahs, och inskränkte sig derföre till att sända officerare jemte stora förråd af ammunition och lifsmedel; men sedan det visat sig att de allierade negrerna förstodo sig bättre på plundring än på disciplin, har man tagit saken allvarsamt, och i slutet af förra året afsändes från England tre bataljoner infanteri såsom förstärkning. I ett land så osundt för européer som Guldkusten är det nödvändigt att förse soldaterna med utomordentliga bekvämligheter, och det såges att aldrig någon armé varit i detta afseende så väl utrustad som de tvåtusen man hvilka i december inskeppades till Afrika. Officerarne hafva fått befallning att ständigt medföra en viss quantitet kina och andra läkemedel, en liten filtreringsmaskin och ett flor för att bevara ögonen; lika så har det blifvit dem anbefaldt att dricka mycket kaffe samt ofta bestryka ansigte och händer med parafin,

för att afhålla mosquitostyggen. För soldaternas räkning medsändes 5000 uniformer till ombyte, 5000 långa tröjor af guttaperchatyg, genom hvilka det är dem möjligt att utan fara lägga sig ned på den gytjiga marken, lika många yllefiltar, kokapparater och andra nödvändiga hushållsartiklar, samt slutligen en stor mängd flaskor vinättika och andra aromatiska vätskor, med hvilka hvarje soldat skall tid efter annan fukta näsborrarna och öronen.

Konungen i Aschanti går sjelf sällan i fält, men denna gång har han dertill en särskild föranledning. Det är en sed hos aschantierna, att om en konung dör annorlunda än på slagfältet, får han icke begravas i den kungliga familjgrafven. Den nu varande regentens företrädare, konung Quahu-Duah, hade det sorgliga och eländiga ödet att dö i sin egen säng, eller rättare sagdt på sin egen matta; också har hans fromme efterträdare Koffi Calcalli lång tid varit sysselsatt med att upptänka något medel till att från denna vanära befria föregångarens minne. Han trodde sig hafva lyckats derigenom att låta sätta den döde konungens ben på en bår och föra den med sig öfver allt i striden. I en affär som egde rum i början af förra året hade man förmodligen försummat att tillräckligt bevaka det kungliga liket, och det föll i fiendernas händer, hvilka såsom ett segertecken togo det med sig och enligt aschantiernas föreställning låto bringa det i säkerhet inom Cape Coast's murar. Efter deras religiösa föreställning är den olycklige konungen nu en krigsfånge. Djupt under jorden är ett dystert rike, hvarst negerkonungarne i rika dräkter, och betäckte af guld samt omgifne af sina hofmän och betjenade af sina slafvar, regera efter döden såsom de regerat på jorden, men det är ett rike utan ände. En af guldtronerna står tom och väntar på Quahu-Duah. Landsflyktig långt ifrån sina kungliga bröder väntar den kungliga skuggan på hafsstranden uti fästningen Cape Coast, att hans son skall komma och befria honom. En korrespondent till en engelsk tidning, som fått kännedom om denna legend, råder den britiska guvernören att skicka konung Calcalli det första bästa skelett han kommer öfver, för att bespara den hängifne efterträdaren besväret att komma till Cape Coast.

Till och med för ett så rikt samhälle som det britiska äro de uppoffringar icke obetyd-

liga hvilka en sådan utrustning fordrar i penningar och manskap, och det är därför icke underligt, att man ofta framställt den frågan, om de motsvara värdet af de afrikanska kolonierna. En af ledamöterna i det nu varande engelska kabinettet, mr Bright, en afsvuren fiende till det närvarande kolonialsystemet, har på det bestämdaste tillstyrkt att man helt och hållet skulle öfvergifva dessa militärposter, hvilka underhållas med så stora kostnader, på en kust hvars klimat är mördande för européerna, och midt ibland en befolkning som är så litet tillgänglig för vår verldsdels civilisation. Afgjord fredsvän såsom han är, tror han att varubytet med infödingarne, och det uppfostrande inflytande som det utöfvar på negerstammarna, endast skulle vinna på ett fullständigt uppgifvande af den militära öfvermakten, samt att den ömsesidiga fördelen skulle vara alldeles tillräcklig för dess vidmakthållande. Denna åsigt saknar icke anhängare, så väl inom pressen som i underhuset, men den allmänna meningen är ännu deremot. Man medgifver att de osunda trakterna äro hinderliga för betydligare nybyggen, men man anser erfarenheten hafva visat att befästa ställningar ännu äro oundgängliga för handels trygghet. Med den ofantliga utsträckning som det britiska väldet eger, kommer det i beröring med alla jordens folk, och England är utsatt för oundvikliga kollisioner, hvilka äro att betrakta såsom ett nödvändigt ondt för en makt som på alla punkter af jorden har så stora intressen att bevaka. Kriget med aschantierna, sade nyligen lord Derby, är en af dessa kriser hvilka tid efter annan med nödvändighet återkomma; det är möjligt att den kunnat undvikas genom större förutseende och en mera bestämd hållning, men åsigtarna hafva hittills varit mycket delade i afseende på den politik som är den lämpligaste för att bibehålla fred och trygghet i kolonierna.

För icke länge sedan lästes i Times ett långt bref från en engelsk sjöofficer, i hvilket författaren med en hög grad af uppriktighet söker göra sig reda för orsakerna till de beständiga tvister som besvära kolonierna. Först och främst behandlas i allmänhet infödingarne af de engelska köpmännen på ett sätt som på intet vis är öfverensstämmande med våra tiders rättsbegrepp; när dessa icke på annat sätt kunna utkräfva sina fordringar, gripa de sina gäldenärer och tvinga dem att

med arbete aftjena hvad de äro skyldige. Sålunda hade ombudet för ett handelshus i Bristol en vacker dag bemäktigat sig kameronhöfdingen Charley Dido och på eget beväg dömt honom till tvångsarbete. I allmänhet äro negrerne, liksom hinduer och malajer, särdeles undfallande, så länge de finna någon rättvisa i dessa summariska bestraffningar, men om de, såsom ofta händer, äro oskyldige och lida orättvist, är deras hämd ofelbar och förfärlig; lömmord, förgiftning af lifsmedel, öfverfall och plundring af fartyg, mordbrand o. s. v. äro då ingen ting ovanligt. De nybyggare som fått sina fabriker eller boningar ödelagda, eller hvilkas personer varit utsatta för misshandling af infödingarne, anföra då klagomål för befälhafvaren på det första krigsskepp som kommer till stället; för att straffa de brottslige söker denne att bemäktiga sig några af hufvudpersonerna i den fientliga stammen, och låter kanske bombardera byarne eller borra negrernas kanoter i sank. När infödingar, hvilka låtit värfva sig till arbetare, med engelska fartyg öfverföras till de orter der de skola få anställning, låta kaptenerna dem arbeta om bord för att betala öfverfarten, och när de äro för många för att på detta sätt tienstgöra, är det icke utan exempel att de blifva sålda såsom slafvar. Man kan lätt finna att ett sådant uppförande å enskilda fartygsbefälhafvares sida icke kan aflöpa utan de allvarsammaste vådor, och här ligger förklaringen till det bittra hat som negerstammarne i allmänhet hysa mot engelsmännen. En man som sjelf varit statssekreterare för kolonierna, lord Grey, har likaledes i samma tidning skrivit en artikel, hvori han häftigt angriper det tadelvärda politiska system som blifvit tillämpadt i fråga om de vestafrikanska nybyggarna. År 1863 uppstodo några oroligheter på denna kust, som ledde till ett litet krig; efter dess slut nedsattes en kommission, som i sitt utlåtande föreslog att man, i afvaktan på den tid då negrerna skulle kunna helt och hållet öfverlemnas åt sig sjelfva, måtte hos dem i största möjliga mån tillämpa sjelfstyrelsens grundsatser. Man försökte också att å den flere gånger omtalade Fantistammen gifva ett slags förbundsorfattning, men planen förföll när den då varande guvernören afträdde. Afven ett senare försök misslyckades, emedan man mer än tillbörligt litade på de inföddes egen organisationsförmåga. I slutet af 1871

hade nemligen några och trettio höfdingar för de stammar som bebo Guldkusten förenat sig till att uppgöra en förbundsorfattning; i spetsen för den samma skulle stå en president, med ett råd och en lagstiftande församling vid sin sida. En konstitution uppgjordes i 47 artiklar, hvilken underskrefs af de trettio i Makessin församlade negerkungarne, d. v. s. att de två af dem som kunde skriva undertecknade sina namn, och de öfrige satte sina bomärken under handlingen. I afseende på finansförvaltningen var stadgad att statskassan skulle förvaras i en kista med tre lås, hvartill nycklarne skulle inrhafvas af presidenten, vice presidenten och finansministern. Denna konstitution var ett verk af wesleyanska missionärer, hvilka sedan någon tid haft fast fot i landet, men den kränktes samma dag som den antogs, ty då församlingen icke kunde blifva ense om president, valdes två på en gång, hvilka täflade om utnämningen. Derpå begäfv sig tre svarta gentlemen, hvilka mottagit befattningar såsom ministrar, till Cape Coast Castle, för att underätta den britiska residenten om beslutet, hvilken helt simpelt tog herrarne i förvar. Under tiden hade konfederationen utnämt ett sändebud i England, som också afreste till London och der anförde klagomål hos ministern för kolonierna, hvilken emellertid svarade att han icke kände fantikonfederationen, och det blef ingen ting vidare af hela saken.

Huru litet det är att vänta af negrernas sjelfstyrelseförmåga, bevisas bäst af det sorgliga tillstånd i hvilket republiken Liberia för närvarande befinner sig. Det är nu temligen länge sedan vi sist hörde talas om detta samhälle, som 1817 på en annan punkt af Guineakusten grundlades af några välvilliga européer, för att upptaga de negerslafvar i Nordamerikas förenta stater hvilka på ett eller annat sätt lyckades vinna sin frihet. För tre år sedan infann sig i London den då varande presidenten i denna republik, en svart man vid namn Roye, för att underhandla om ett lån. Han lyckades också i sitt förhåfvande, men när han återkommit till hufvudstaden Monrovia, delade han med några af sina närmaste vänner de summor han erhållit, och när folket i staden fick kunskap om denna föga statsmanliga transaktion, sattes presidenten och hela hans råd i fängelse. Den olyckliga republiken har för öfrigt blifvit en verklig röfvarhåla. Engelska regeringen fordrar 25,000 pd st. i ska-

deersättning åt britiska undersåtar, för de förluster de lidit genom negrarnas plundringar, och de svarta statsmännen, som hafva svårt att åstadkomma en sådan stor summa i reda penningar, hafva i stället föreslagit att republiken skulle till England afträda området Cap Palmas, der de värsta banditerna bo. I sjelfva verket äro köpmännen de verkliga herrarne i Liberia, emedan de äro de enda som ega något och hafva hela handeln i sina händer; dem tillhöra palmoljan, riset, den saltade fisken, tobaken och — valmännen: dessa förträffliga patrioter släppa icke ifrån sig några lifsmedel med annat vilkor än att de svarta medborgarne votera efter deras behag. Om du icke röstar såsom jag vill, heter det, får du ingen ting att äta; du kan då gå till regeringen och se om den vill föda dig. Men statskassan är tom och pappersmyntet utan värde; den fria liberiern har då ingen annan utväg än att liksom romarne under kejsarne rösta för den som föder honom.

Man ser af allt detta, att det icke är lätt för den europeiska civilisationen att slå rot på Afrikas kuster, och hvad öfvermakten upprättar försvinner, så snart maktens tryckning upphör. Hvad negervännerne uppbyggt ligger nu i ruiner, och på många ställen, som förr voro talrikt befolkade, finnas nu endast deras grafvar. För att vinna den svarta stammen åt odlingen måste han uppreckas ur fädernajorden, och om han återföres dit, måste han hållas noga afskild från all beröring med de infödde, ty eljest återfaller han snart i det gamla barbariet. Såsom exempel derpå citerar den ofvannämnda franska tidskriften en furste i Stora Bassam, hvilken under några års tid uppfostrades i Collège Henri IV och der lärde sig tala latin, men nu är mycket osäker om det verkligen finnes någon sådan stad som Paris.

De kristna missionärerne uträtta utan tvivel åtskilligt godt, men deras bemödanden bära endast långsamma frukter, och det synes såsom om religionsundervisningen i sig sjelf är vanmäktig, så vida icke dermed förenas andra åtgärder för att rycka dessa fullvuxna barn ur deras ursprungliga råhetstillstånd. De katolska missionärerne erkänna att protestantiska missionerna från England hafva ojemförligt större framgång, emedan dessa inrätta sparkassor för de infödde och på detta sätt småningom samla medel åt dem att friköpa sina anförvandter från slafskeppen eller

krigsfångenskapen. De svarte som på detta sätt befrias upptagas af de protestantiska missionärerne i små samhällen, hvilka för detta ändamål blifvit inrättade i Sierra Leone, Cape Coast, Bathurst och flere orter; de få här lära ett yrke, erhålla ett hus och en familj, och fästas med mångfaldiga band vid sitt nya fädernesland. Missionärerne äro på en gång prester, familjefäder och köpmän; de hafva derigenom mångfaldiga medel att varaktigt inverka på befolkningen; en stor del af dessa missionärer äro äfven sjelfva negrer eller mulatter. Deras uppförande är i allmänhet exemplariskt, men också hållas de under sträng uppsigt, och om det någon gång händer dem att hemfalla åt dryckenskap eller andra laster, skickas de på någon tid till en annan station, till dess de bättra sig.

Emellertid ser det ut såsom om steget från barbariet till kristendomen och dess odling skulle för dessa naturborn vara nästan för stort att taga på en gång, och att det behöfdes en mellanliggande odlingsgrad, för att under någon tid bereda den andliga jordmänen. En sådan förmedlare är Islam, som genom sina missionärer utrotar den råa fetischdyrkan och inför ett ordnadt åkerbruk. Den mohammedanska rörelsen kommer från det inre af landet och drifver med hastiga steg afguderiet framför sig mot kusten, men upptänder på samma gång hos de svarte ett brinnande hat mot de kristne. Der en sådan tropp af mohammedanska invandrare, med tre eller fyra prester i spetsen, träffar på en usel negerby med behagligt läge men en okunnig, naken och smutsig befolkning, slår den sig ned, öppnar skolor för barnen och lärer dem med beundransvärdt tålmod de arabiska bokstäfverna; efter hand bortkastas fetischerne och efterträdas af amuletter med språk ur koranen. Sedan denna förtropp röjt vägen, kommer snart en ny skara, åtföljd af några chefer till häst, som med sabeln i hand tvinga negrerna att odla, hacka och plöja, alldeles såsom det gick till i kalifernas dagar. Om den svarta mannen tredskas eller gör motstånd, blir han nedhuggen, och om han flyr undan till skogarne, blir han förföljd och vanligen upphunnen. Det är otroligt hvad dessa jernhårda missionärer på en kort tid förmå att omskapa hela landssträckor; marker, som förut voro betäckta af ogenomträngliga busksnår eller manshöga, odugliga ökenväxter, förvandlas i bördiga åkrar; stora hjor-

dar af åsnor, boskap, getter och hästar tränas vid ingången till byarne, negerne bära med stolthet den senegambiska burnusen, under det att geväret på deras axel eller sabeln i deras hand ger dem karakteren af fria män; kvinnorna blygas för sin forna nakenhet och visa sig nu för främlingarne endast såsom mångfärgade klädesbylten. De kristna missionärerne kunna icke täfla i omvändelseförmåga med marabuterne; Mohameds paradis har för negern en större retelse än de kristnes himmel, och han blir flinkare att arbeta på att bereda sig ett jordiskt paradis, när missionären står öfver honom med lyftad sabel, än när omvändelsen endast bedrifves på öfvertygelsens väg.

För en varaktig framgång fordras utom kraftiga rustningar, hvilka denna gång icke synas vara försummade, och det krigiska mod hvori engelsmännen aldrig visat sig brista, en ridderlighet i hållning och tänkesätt, samt en ande af hög rättvisa och oförvitlighet, för hvilken de räste folkstammar alltid visat sig i hög grad känsliga. Det synes vara öfverbefälhafvarens mening att bemäktiga sig

aschantiernas hufvudstad, men icke att förstöra den, hvilket vore en onyttig grymhet, så väl derföre att staden är utan all betydelse i egenskap af militärisk position som derföre att en negerstad är så lätt åter uppbyggd, utan endast för att hos infödingarne injaga en helsosam skräck. Det är viktigt för England att visa de stolta aschantierna, såsom det nyligen visat abyssiniernas kejsare Theodoros, att intet folk på jorden är så mäktigt eller aflägsset att det kan ostraffadt förgräpa sig på engelska undersåtar eller deras egendom. De infödde hafva i viss mån rätt till våra sympatier; de kämpa på sitt vis för sitt fädernesland och sitt nationella oberoende. Men å andra sidan få vi icke glömma att det är från denna sida af Afrika som den ohyggligaste slafhandeln bedrifves, och om engelsmännen genom den nu pågående expeditionen endast lyckas utplåna denna nesliga fläck från menskligheten, har det engelska folket redan derigenom förvärfvat ett nytt anspråk på hela den bildade världens tacksamhet.

Blick på pressen.

Mellan de fyra dagliga tidningarna i hufvudstaden, den officiella naturligen undantagen, har uppstått ett inbördes krig, ett verkligt *bellum omnium inter omnes*, i hvilket hvar och en för sig slåss med alla de öfriga för sig, utan att ens för ett ögonblick två kunna hålla ihop mot en gemensam fiende. Det gäller det sist förrättade riksdagsmannavalet i Stockholm, hvori tre fått orätt och en rätt. Förra gången var enigheten så mycket större: tre af redaktionerna voro då öfver ens och fingo fram sin kandidat, hvilket gaf en korrespondent härifrån till den engelska tidningen *Standard* anledning till en särdeles uppsluppen skildring af förbundet. Sådana segrar äro icke helsosamma, och Nemesis kom snart efter: den strid *efteråt* som i denna vecka blifvit utkämpad, särdeles mellan de tre förlorande inbördes, länder dem till mycket ringa berömmelse. I allmänhet borde aldrig tidningspressen försöka att på egen hand diktera val, och snart nog torde det väl också här vara förbi med sådana anspråk — utgången af det sist förrättade synes antyda det. Sämst har som vanligt Af-

tombladet burit sitt nederlag, då dess redaktion påstått att det tillkommit genom de sjelfständiga valmännens försummelse och embetsmannaklassens påpasslighet att understödja en person, om hvilken de visste att han skulle arbeta för lönförhöjningarna. För att kunna komma fram med en så grof, och på samma gång så obefogad beskyllning mot hela hufvudstadens valmanskår, måste man veta med sig att man icke längre har något anseende att förlora.

Rörande den arkeologiska kongressen, som i sommar skall hållas här i Stockholm, meddelas i sista numret af Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademiens *Månadsblad* följande tillkännagifvande:

»Sedan den internationella antropologisk- arkeologiska kongressen utsett Stockholm till orten för sitt närmaste sammanträde, har den svenska organisationskomitén under greve Henning Hamiltons presidium bestämt, att detta möte skall begynna den 7 augusti 1874 och avslutas den 16 i samma månad. Fredagen den 7 användes till sammanträdet officiella öppnande, den 8 behandlas frågorna

om de äldsta stenåldersföremåren, som icke äro i Sverige representerade, den 9 användes till studier i muséerna, den 10 behandlas den slipade flintans ålder, den 11 göres en utfärd till Gamla och Nya Upsala, den 12 behandlas bronsåldern, den 13 göres en färd till Björkö och Gripsholm, den 14 behandlas järnåldern, den 15 den förhistoriska antropologien, och den 16 upplöses mötet.

Riddarhusdirektionen har haft den stora välviljan att till begagnande under kongressdagarna upplåta Riddarhussalen, utmärkt genom sitt läge, sin monumentala utstyrelse och sina förträffliga akustiska egenskaper. Under de dagar, då utfärder icke ske, torde tvenne sammanträden hållas, af hvilka det första antagligen begynner omkring kl. 10, det senare avslutas omkring kl. 4.

Som ganska dryga kostnader äro förbundna med dessa kongressmöten, har komitén ingått till k. m:t med en anhållan om proposition till 1874 års riksdag, att till kongressen måtte beviljas ett statsanslag af 15,000 rdr rmt. Då kostnaderna icke kunna beräknas till mindre än 18,000 rdr rmt, utan snarare öfverstiga denna summa, måste de felanda tusentalen fyllas genom ledamotsavgifterna.

Ledamotsavgiften har ända sedan kongressens första sammanträde varit 8 rdr, och det behöfves således ett ganska stort antal ledamöter. Intresset för forntiden och fornkonstskapen är i Sverige ganska stort; det vore därför godt, om det nu uppenbarade sig i ett lifligt och varmt omfattande af detta möte, till hvilket vetenskapsmän samlas från alla Europas land. Ingen inbjudes till medlem af kongressen, utan har hvar och en, som

önskar blifva medlem, att anmäla sig hos komiténs sekreterare, dr Hans Hildebrand, och att till honom insända ledamotsavgiften, hvarefter han öfversänder qvitto, undertecknad af kongressens skattmästare, hr justitierådet Olivecrona, samt ledamotsbiljetten. Denna berättigar till deltagande i mötets förhandlingar — dock icke för de svenske medlemmarna till afgiftsfritt deltagande i utfärderna — samt till utbekommande af den tryckta berättelsen om mötets förhandlingar, hvilken skall upptaga samtliga föredrag in extenso och derjemte illustreras. Äfven för den, som är förhindrad att deltaga i sjelfva mötet, kan det därför vara af intresse att låta inskrifva sig som ledamot. Genom sin afgift bidrager han till bevarandet af ett fosterländskt verk — det vore högt visst en skam för vårt land, derest vår kongress af brist på medel skulle blifva sämre anordnad än de tidigare — och han erhåller derjemte mer än full ersättning för sin utgift genom kongressberättelsen, hvilken i bokhandeln helt visst kommer att kosta två eller tre gånger 8 rdr. Om man önskar förvärfva kongressberättelsen för ett offentligt bibliotek, kan man anteckna biblioteket som medlem. Som utgifter för kongressen redan förekommit, äro ledamotsanmälningar redan nu välkomna.

Komitén har hos K. M:t gjort en framställning, att kongressens medlemmar måtte under resan till och från Stockholm få, mot uppvisande af sitt ledamotskort, åtnjuta 50 proc. nedsättning i de för statsbanorna bestämda biljettprisen.

Inom kort skall kongressprogrammet, som blifvit lagdt under pressen, utdelas till organisationskomiténs ledamöter.»

Strödda underrättelser.

Petroleumdistrikten i Canada. Liksom fordom gasens upptäckt satte talg- och vaxljusfabrikanterna i förskräckelse, så hotar nu ett nytt lysämne att blifva farligt för gasens herradöme; vi mena mineraloljorna.

Från urminnes tider har man begagnat allhandla oljor till belysning, men ända till den sista tiden endast sådana som vunnos ur växter eller djurkroppar; först den nyaste vetenskapen har lärt oss, hvilka rika lager af mjuka brännbara ämnen finnas i mineraliska kroppar. Af stenkol vann man nafta, af

skiffer parafin, och nu mera hemtar man ur jordens innandömen ofantliga mängder af bergolja eller petroleum, hvilken blott behöfver distilleras och renas, för att kunna användas såsom ett utmärkt lysämne.

De britiska besittningarna i Nordamerika, i synnerhet Canada, innehålla en stor mängd petroleumkällor, hvilkas afkastning bringas i marknaden i Newyork under den allmänna benämningen amerikansk olja, så att dess ursprung från Canada icke blir behörigen anmärkt. En författare i den engelska tidskrif-

ten Nautical Magazine har nyligen beskrifvit ett besök i Canadas bergoljedistrikt; det efterföljande är ett sammandrag af denna artikel.

När man kommit öfver Atlantiska hafvet, från Quebec farit San Lorenzo-strömmen uppåt till sjön Ontario, samt efter ett dygns resa öfver denna stora vattenspegel landstigit i Hampton, far man på »Great Western Railway af Canada» till en ort som heter London vid floden Thames i grefskapet Middlesex, i provinsen Ontario. Derifrån leder en bibana till *Petrolia*, hufvudstaden i de oljeförande distrikten, såsom redan namnet tillkännagifver. Redan innan man anländt dit, börja osvikliga tecken till bergoljeindustrin att gifva sig till känna: man far förbi långa räcker af dammar med svart vatten, och luften är mättad med petroleumångor. Den lilla staden sjelf har intet inbjudande utseende; den består af en enda smutsig, gropig och oregelbunden gata, vid hvilken äro salubodar för de vanligaste lefnadsbehofven. Alla husen äro af trä, och öfver allt stå gruppvis unga menniskor med äkta nybyggarefysionomier; hela stället har något ofärdigt och äfventyrligt.

I *Petrolia* tar man en vagn för att komma till det egentliga oljedistriktet. Redan på afstånd varseblifver man otaliga torn och byggnader af trä, som hvar för sig utmärka en pågående eller öfvergifven oljeborrning. Rundt omkring ligga arbetarebostäder af ett torftigt och provisoriskt utseende. Jorden är svart af dy och olja, tröga strömmar välta långsamt sina med ett svart oljelager betäckta vägar, luften är tung och full af stinkande ångor; slutligen äro vägarne öfver all beskrifning dåliga och bestå endast af runda trästammar, som på en alns afstånd från hvarandra äro lagda på den smutsiga marken, tvärs öfver farleden, ungefär som syllarne på en jernväg, med den betydliga skillnaden likväl att de äro ohuggna, samt att fyllningen och jernskenor saknas. Man stannar vid en källa der arbetet är i full gång. En liten ångmaskin af 12 hästkrafter sätter i rörelse en pump, hvilken utan afbrott bringar i dagen en ström af tjock, flytande, dunkelgrön vätska; det är den råa bergoljan, hvilken ledes i en stor rektangelformig dam. Arbetet fortsättes utan uppehåll dag och natt, helgdag och hvardag, till dess att källan är uttömd. En sådan oljebrunn lemnar dagligen 150 fat à 40 gallons — omkring 69 svenska kannor, hvilka säljas på stället efter 5—6 pence per gallon. Arbetsmetoden är

praktisk och enkel, trä användes så vidt möjligt till alla ändamål hvartill man eljest brukar jern, och de från den råa oljan bortgående gaserna tillvaratagas sorgfälligt samt tjena till brännmaterial åt kokkittlarne.

Det nu bearbetade området, af ungefär en svensk kvadratmils vidd, innehåller 300 källor, som för närvarande bearbetas, men man tror att det omgifvande landet också innehåller mer eller mindre rika bergoljebassiner. Industrien är i hög grad osäker, ty hvarje ögonblick kan man vänta att en brunn skall utsina, och pumparne måste derför arbeta oafbrutet, så länge förrådet räcker. Å andra sidan händer det ganska ofta att en utsinad källa utan synbar anledning åter börjar flöda, och mer än en gång har en förslagen spekulant i närheten af en rikt gifvande brunn borrar en ny, hvarigenom den förras flöde blifvit afledt. En gång kom egaren till en fattig källa på det infallet att vid kanten af den samma antända en stor kvantitet krut; följden af den skakning som derigenom uppstod var att han derefter en lång tid fick i medeltal 200 fat petroleum om dagen.

I följd af denna oberäknelighet måste hela arbetet drifvas så billigt som möjligt, alla kostbara anläggningar undvikas, och hela nybygget bereder sig att bryta upp, så snart källorna upphöra att vara gifvande. Den som vill egna sig åt detta yrke börjar med att arrendera ett stycke land, för hvilket han betalar 2- à 300 dollars tunnlandet. Halfva arrendesumman betäckes dock af skogsfångsten. Derpå timrar han sig ett hus samt uppställer bormaskiner, hvilket vanligen kostar honom 3,000 dollars. Borrningen varar i medeltal tio dagar och fortgår först genom ett 100 fot djupt lerlager, derefter genom 200 fot hård bergart, och äntligen genom 100 till 150 fot oljehaltig sten. Visar sig på ett djup af 500 fot ingen olja, uppgifves försöket, och arbetet fortsättes på ett annat ställe. Lyckas ett försök af fem, så är detta tillräckligt att ersätta det arbete och de kostnader som blifvit nedlagda på de fyra misslyckade. En följd deraf har blifvit att nästan allt arbete drifves i bolag, och sällan har någon oljebrunn nu mera blott en enda egare. Livet inom nybygget är föga inbjudande, men en arbetsam menniska kan på kort tid förtjena mycket penningar, och så snart nybyggaren vunnit sin afsigt att samla en förmögenhet, far han med glädthjerta till sitt land igen.

För att beredas för dagligt bruk, ledes ur de stora dammar som vi förut lärt känna den tjocka vätskan i en ofantlig destillerkittel, der hon så länge får koka, till dess att hon helt och hållet fördunstar och blott kvarlemnar en klabbig, tjäraktig bottensats, hvilken borttages och begagnas till bränsle under ångpannorna. De ur oljan utvecklade gaserna kondenseras och falla åter i flytande tillstånd, blandade med vatten, i ett annat kärl. Efter som nu vattnet är tyngre, sjunker det till botten och kan aftappas, hvar efter den återstående bergoljan, hvilken nu är brun till färgen och kallas benzin, ledes i ett stort öppet kärl, der den renas med svafvelsyra, soda och svafvel under ständig inpressning af stora luftmassor, för att hålla vätskan i oafbruten rörelse. När denna slutligen upphör, afsätta sig de förorenande beståndsdelarne på botten, och den raffinerade oljan ledes i ett annat, äfvenledes stort och öppet kärl, som kallas blekare, der den 10 till 20 timmar utsättes för solljusets inverkan. Derigenom blir oljan klar och vit, och kan nu, tappad på fat, bringas i handeln.

Salomons-öarne. Det engelska örlogsskeppet *Blanche*, tillhörande den australiska eskadern, har nyligen fullbordat rekognosceringen af Nya Guineas kust och de derutanföre belägna ögrupperna. Kapten Gort Aland Simpson berättar derom följande:

Salomonsarkipelagens invånare äro utan all fråga de blodgirigaste af Melanesiens kannibaler, och hela deras samhällsinrättning synes vara anlagd på menniskoätande. De äro på en gång grymma och fega, utsätta sig aldrig för öppen strid utan angripa sina fiender genom öfverraskning.

På Isabell-ön, som är hufvudplatsen, inrätta infödingarne sina boningar i träden. På ett ställe, ett berg af 7—800 fots höjd öfver hafvet, påträffade vi en hel by af denna luftiga beskaffenhet. Den enda väg som ledde dit var en smal gängstig genom täta busksnår, omöjlig att hitta utan vägvisare. Berget bildade en naturlig befästning, inom hvars område växte några resliga träd med hög och slät stam, i hvilkas kronor nästena voro inrättade 60—120 fot från marken, med hvilken de kommunicerade genom stegar af slingerväxter, som kunde med lätthet uppdragas. Husen äro anlagda på hufvudgrenarne, starkt bygda, för att kunna motstå

stormarne, och så stora att de kunna rymma 12 personer. Vid foten af hvarje träd är en koja, som tjenar till bostad om dagen; om natten eller när öfverfall är att vänta, intagas boningarna deruppe, stegarne uppdragas, och stora stenar kastas med skicklighet ned på de anfallande.

I en annan by på kusten af samma ö var chefens residens, som pryddes af 25 hufvud, segerbyten af lika många fiender, hvilka under en strid tre veckor före vår ankomst hade blifvit öfvervunne och uppätne.

En tam geting. Då British Association förleden sommar hade sin sammankomst i Brighton, presenterades i den zoologiska sektionen af en excentrisk engelsk naturforskare en tam geting. Han hade tagit den med boet under en resa i Pyrenéerna och under tre månaders sorgfällig uppfostran bragt det derhän, att getingen flög fritt i rummet men alltid återvände till sin flaska och lät smeka sig af sin egare, utan att sticka honom.

Rättelse. Sidan 39, spalten 2, raden 16 står: »underlägset», läs *öfverlägset*; sid. 59, spalten 2, raden 21 står: »Kingsley», läs *Carlyle*.

Innehåll:

	Sid.
Den kungliga propositionen om statsverkets tillstånd och behof	65.
Asehanti-folket. II.	72.
Blick på pressen	77.
Strödda underrättelser:	
Petroleumdistrikten i Canada. m. m.	78.

Anmälan.

Prenumeration å **Samtiden** kan ske på alla postanstalter i riket äfven som i bokhandeln, samt i Stockholm på tidningsutdelningsställen. Priset för helt år 10 rdr, för halft år 5 rdr 50 öre, och för fjerdedels år 3 rdr, *postbefordringsafgiften till landsorten inberäknad*.

Obs. Alla meddelanden rörande veckoskriften ställas till *Expeditionen af Samtiden* N:o 5 Clara Södra Kyrkogata 2 trappor upp.